

ZRADIDLA

ČILI LAPY

jakub šofar

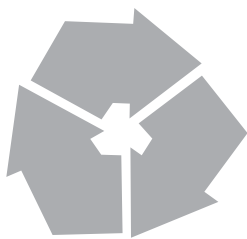
ZRADIDLA ČILI LAPY

ZRADIDLA

praha 2012

Čili LAPY

jakub šofar

Tato kniha se netěší grantové podpoře.

ZRADIDLA ČILI LAPY

Copyright © Jakub Šofar, 2012

Czech edition © dybbuk, 2012

ISBN 978-80-7438-066-2

Věnuji textovému editoru Text602 verze 3.00, který mě dlouhý čas provázel až do konce roku 2011, věrně a nezištně. V lednu 2012 jsem vymazal všechny soubory, 1. února jsem pak program odinstaloval za poslechu Current 93, Marka Grechuty, Nusrata Fateha Ali Khana a Chumbawamby.

Nikdy nezapomenu!

Vyčórnout granty...

***Granty, love, pašala, helichy — peníze,
čórka — krádež***

**(slovníček *Světská hantýrka*,
příloha časopisu *Bezpečnostní služba*, 1937)**

ZRADIDLA

čili lapy

Provozce, na nichž jsou asi v jednometrové vzdálenosti upevněny barevné hadříky. Zradidel se používá k obehnutí leče, aby zvěř z ní nešla nebo do ní nešla.

Vše, co z psaní pochází, je právě takovými zradidly čili lapy. Člověk sám sobě vymezuje, co má být vevnitř a co venku. Sám sebe zrazuje a sám sebe lapá.

***Nádoby, které mají dvě dna,
se jmenují všeobecně sudy.***

Jaroslav Pavel, *Bednářství*

Dívali jsme na zprávy, na pohřeb Václava Havla, 23. prosince.

Pak jsem šel klepnout kapra. Vypadal klidně jako dalajlama; čekal v kádi, „stál“ téměř na místě.

Když jsem začal řezat podkovy z korpusu — hlava, ploutve i to potřebné z vnitřností se už vařilo na polívku —, začal sebou mlátit jako divý.

Chytil jsem ten kapří zbytek do utěrky, *já ti dám pravdu a lásku*. To je tak, když převládá hmota míchy nad hmotou mozku.

Jaké jste prodělal vážnější choroby?, ptala se mě doktorka na padesátileté prohlídce, na kterou jsem šel o pár let později. Jsem u ní sice asi 12 let hlášený, ale nikdy jsem k ní nedoputoval.

No, mudruju, jeden čas jsem poslouchal Duran Duran a kupoval si knížky Jiřího Švejdy.

Regiment horských myslivců...

Katedra horských filosofů. Protěž jako základní filosofická otázka. Hermeneutika ledovcového splazu. Teze, antiteze a karabina. Pik Patočka nebude z piety nikdy zlezen.

PS: Jak se může stát slavným filosofem někdo se jménem Patočka? To třeba Deleuze, to je jméno. Zavolej: Deleuze, a ozvěnou se vrátí ztracené iluze.

Měřeno astronomickým časem jsme ze stromu slezli před chvílí. První, koho jsme potkali, byla tlupa opic.

Murphyho zákony o Murphyho zákonech...

Tractatus logico-philosophicus. Vydaly Spojené oceánárny Ludwiga Wittgensteina.

Ztepilá informace. Kulhavě-literární sborník. Soustrava. Totalitní papír. Srpnová opukace. Koedukovaný sex. Příslužník. Závlažný věci. Zkyselka. Malá kožní hudba. S jeho bankovním knotem nebylo něco v pořádku.

Slovo jako znak.

Ze znaků postupně odprýskává barva. Pak už jen: Pohov.

Z Wikipedie:

Tento článek není ozdrojován a může obsahovat informace, které je třeba ověřit. Z toho pak — tento člověk není ozdrojován.

A voni říkali, že zdroje jsou.

Skřele sestává ze čtyř kostí — skřelové předvíčko, skřelové mezivíčko, skřelové víčko a skřelové podvíčko.

Kdo napíše lepší báseň?

A kdyby měl člověk skřele, byl by jeho život naplněnější?

Prověřit!

Požírač informací? Není to pravda, to jen při hledání musím převrátit spoustu hlušiny a něco si přitom

zapamatuji. Co přesně hledám? Odpovědi. Na svoje pocity, na tušení a na očekávání. Neumím přesně definovat, co to je, ale občas začnu cítit vzrůstající neklid. Někde došlo k telemarku. K uklidnění pak potřebuji nějakou přesnou, ale jednoduchou definici, popis situace či stavu, který přichází. Nemyslím si, že se jedná o spiknutí, o skrytou realizaci něčeho naplánovaného pomocí metod a strategií; lidská společnost postupuje racionálně přes halasně vyhledávané řízení a optimalizování samospádem kamsi mimo jeviště a žíněnky do zákulisí a do autů. Ten pohyb je výsledným vektorem působení přitažlivých a odpudivých interakcí, kladných a záporných sil (příčemž hodnota kladů a záporů je proměnlivá případ od případu). Tady povzdech: K čemu je vlastně celá ta slavná historie, když nás z ní zajímá jen to vyprávění bez poučení?

Josef Maria Emanuel Lešetický z Lešehradu vzpomínal na básníka Jana z Wojkowicz (1880–1944). Ten se narodil v bohaté nymburské rodině, od mládí hýčkán a *nerozumně* rozmazlován. Vyrostl z něj *krajně choulostivý, trpný tvor, jenž stále postonával, až posléze byl churavostí trvale upoután na lože*. Lešehradovi, který ho navštívil v roce 1903, připadal buď jako světec, nebo asketický poustevník. Když se ho zeptal, co mu je, *vysvětlil mi, že mu vlastně nic nechybí, ale že se někdy cítí příliš slabý, aby povstal s lože a vyšel z domu*.

Kdyby tudy vedla cesta do literatury, tak jsem již dávno hotovým Mistrem. Povstat z lože je jeden z nejtěžších úkolů, které musím dnes a denně vykonávat. A je nás takových armáda. Ale možná

že vysvětlení Wojkowiczova literátství je mnohem jednodušší; jeho původní jméno zní Nebeský.

To se to pak píše, s takovýmhle jištěním.

Čekal jsem ráno v půl sedmé na tramvaj, zrovna mi ujela před nosem, teplota tak minus pět, já měl rukavice, šálu a čepici, ale i tak mi byla zima. Se mnou stál na zastávce jurodivec jen v tričku s krátkým rukávem, mikinu měl obtočenou kolem těla. *Co chce komu dokazovat, frajer jeden!*, nadával jsem mu v duchu. Hlavně proto, že ani jednou nedal najevo, že jde třeba o nějakou sázku nebo o klasický šprajc, tedy nasírání veřejnosti. Možná někde za rohem to jeho hrdinství pozorují kamarádi.

Ani jednou se nezachvěl, žádný náznak, že mu je klendra. Jel se mnou až na Malostranské náměstí a zmizel někde v útrokách matfyzu. To máte tak, narodil jsem se v Novém Městě na Moravě, zimu jsem jako dítě na Horácku prožil na bruslích a na běžkách, absolvoval jsem všechny párkové závody a navíc — doma v ložnici se netopilo. Dneska tady v Praze klepu kosu a žaluji do nebes, kdy už se tam konečně umoudří a poštelují trochu teploturu. Kdysi jsem stavěl sněhové bunkry, skákal do závějí a lízal rampouchy, teď mně je ukrutná zima jen při pomyšlení na těch (pouhých) pět pod nulou.

Nemám v sobě potřebu obelstít český deficit, historicky vytvořený neexistencí pocitu z nekonečnosti při pohledu na mořský horizont (proč by jinak lidé u nás běžkovali po zasněžených pláních?). Je mi to fuk. Je mi zima, i když moc dobře vím, že budoucnost má právě jen ten jurodivec v tričku.

Další doba ledová je už na potítku, už se rozehrívá podél střídačky. Dotaz do budoucnosti: *Ještě se Vám pořád líbí Mrazík?*

Jářku, co se týče nespokojenosti, kritiky a rejpaní, tak to nám tady jde, v tom jsme dost dobří (včetně mě), ale je to jen taková jízda na trenažéru, skutek utek.

Byl u nás na návštěvě jeden kamarád z Austrálie, který nechtěl pochopit, že výraz *faktuální* není v češtině příliš používaný, spíše sporadicky, čili vůbec ne. Později jsem zjistil, že nemám pravdu, že nám to slovo již pěkně zakořenilo.

Teď se dcera při domácím úkolu skamarádila se slovem *tiskopysk*. Tak mám zase obavy.

Už před několika lety jsem začal sbírat materiál pro přípravu nástinu nové teorie ve vědním oboru mezinárodní vztahy. Název to zatím nemá, protože to teprve krystalizuje, kypí to pod rukama, a nevím, co se z toho vyvine. Spojil jsem interdisciplinárně nový prvek v mezinárodní politice, *paradiplomacii* (což je označení pro mezinárodní vztahy, které nejsou realizovány v klasickém diplomatickém režimu), s kulinářstvím. Zkrátka: podle jídelního lístku jídelny Ministerstva zahraničních věcí ČR (Loretánské náměstí 5, Praha 1) se snažím hledat určité souvislosti. Možná tam žádné nejsou, možná jde dokonce o utajené skutečnosti. V tom případě budu asi muset rozmnožit řady těch, co položili život na oltář vědy. K čemu jsem došel, to si samozřejmě nechám pro sebe, aby mně to někdo nevyfoukl. Jen bych tu chtěl dokladovat, jak

v jídelně na ministerstvu ctí svůj resort. Nabídka v lednu až do dnešního dne byla nejen regionální: *balkánský vepřový řízek, filé z lososa po orientálsku*, ale i dle jednotlivých zemí: *rybí filé po maďarsku, italský guláš, španělský ptáček, francouzské brambory zapékané, vepřové nudličky po čínsku, salát z čínského zelí s krabím masem, drůbeží játra po litevsku, holandský sekaný řízek*, a dále dle nižších, historických celků či měst: *bavorské vdolečky, burgundská roštěná, burgundská hovězí pečeně, dalmátské čufty, milánská roštěná, segedínský guláš, toskánská roštěná, vepřová kýta hamburská*. Sympatické je, že se nezapomíná ani na naše historické země: *moravský vrabec z bůčku, moravské koláčky či vepřový plátek slovácký*, a města: *klatovský závitek, znojemský pikantní kotlet, domažlický koláč*. Pokud jsou na listě jen výsledky klasických receptur, aspoň je k nim přidána *tatarská omáčka*. Modelovou krmí, která splňuje ta nejtvrďší kritéria EU, je pak *kapr po cikánsku s americkými brambory*. Čeká mě hodně práce. Docela by mě zajímalo, zda i ostatní ministerské jídelny ctí zaměření, třeba jestli na ministerstvu zemědělství mívají šťouchané brambory s podmáslím a na ministerstvu vnitra jeden den jen o chlebu a vodě.

Teď musím dopředu připomenout, že literatura není jen próza, poezie či eseje, ale jsou to i vyhlášky, zákony či směrnice. Ti, kdo je přijímají, si vůbec neuvědomují, že my, milci lepé, tedy krásné literatury, při četbě podobných textů většinou nevíme, o čem to je, ale jsme nadšeni stylem, výrazovými prostředky, odvahou a původností.

Česká pojišťovna mně při zasílání předpisu plateb sděluje, že chrání moje sny. To si panečku nechám líbit. Někdy se mně totiž zdají šílené pakárny, a je dobré vědět, že v tom nejsem sám.

Neposkvrna — samoobnovitelná panenská blána. V několika barevných odstínech. Garantujeme tisíc bezpečných penetrací. Snadná aplikace. Opět jsme posunuli hranice lidských práv.

Zažil jsem ještě směnování a školu v sobotu. Taky jsem výmluvnou obětí experimentu s množinami. Když vidím větší shluk iksek a ypsilonů, stoupne mi tlak. Přírodopis, chemie a fyzika — to mi opravdu, ale opravdu nic neříká. V tělocviku jsem sice zvládl výmyk, ale výsledky mých hodů a krátkých běhů se vymykaly teorii pravděpodobnosti. No pak jsem se stal několikanásobným otcem. Což znamená v době školních docházek stranit kantórum (alespoň naoko), vést řeči o budoucnosti (*Co z tebe bude!*), taky chodit na třídní schůzky a červenat se tam.

Šest týdnů před maturitou nejstaršího potomka jsem se chystal na jeho poslední. Protože to bylo pokaždé stejné, vždy o něco horší, ptám se: *Pokud hrozí nějaký průser, tak mi to řekni dopředu, abych to strávil! V pohodě, mám to vošéfovaný*, odpověděl syn. O té doby vím, že vošéfovaný znamená ta nejvyšší numera, v některém případě dokonce neklasifikováno. Řeknu to diplomaticky: Zamrzelo mě to tuze. Přesto byla maturita nakonec složena.

Přijímací pohovory na VŠ se nějak nepovedly a zase se vrátily řeči o budoucnosti. Pro dramatickost

zopakují: *Co z tebe bude!* Za rok jsme se dozvěděli, že potomek míří na jednu z fakult AMU. Tu a žádnou jinou. Co by ne, že ano. Já si taky občas vsadím Sportku, aby orel trochu protáhl křídla, a ani nekontroluji, která čísla byla tažena, protože mě těch pár okamžiků představ příjemně vzruší. A to mi stačí.

Když jsem si přečetl na příslušných stránkách seznamy přijatých a našel tam povědomé jméno, zahanbil jsem se. Měl bych být šťasten, a přitom jsem zesmutněl. K čemu to všechno bylo. Vždyť jsem úplný hňup. Důležité je konečné umístění, ne průběžné výsledky. Takže, rodičové, kteří nemáte doma dítky výtečníky a občas dostáváte pedagogické psotníčky: *LET IT BE!* Přestože se teď Amos na stěně, pokud ho ještě někde pěstují, zachvěje, nechte to být. Nechte je být. Vygumujte čáry, které jste jim nalinkovali. A vyhodte pravítka.

Sběrna. Zátíší se starými časopisy.

Myslivecké, právní, vojenské, skautské, katolické, legionářské, ženské, zemědělské, úplně nepřátelské.

Tak třeba v obrázkovém časopise pro mládež *Úsvit* (1929–1930) se mi v rubrice „Dílna“, kterou vedl „strejda Čundral“, líbil plánek na past proti potkanům s nápisem: *Smrt všem potkanům! Hubte všude potkany, kteří jsou největším škůdcem lidského majetku a zdraví!*

To teda byla krásná doba, vzdychám. O deset let později už to tak krásné nebylo, ženský časopis *Večery pod lampou* měl v tiráži upozornění: *Příspěvky a fotografie NEARIJCŮ nepřijímáme.* Ani mě nezajímá, jak to byla redakce schopna poznat.

V Mladém hlasateli 6/1940 (náklad 145 000 výtisků!) se ve čtenářské odpovědně na straně 82 setkala vedle sebe jména Drahomír Kolder (1925–1972; komunistický politik, který se podílel na přípravách sovětské intervence 1968) a Emanuel Mandler (1932–2009; historik, disident, politik, komentátor).

Podivhodné setkání hlasatelů! Rukolapný případ synergie.

Disertační práce známého literárního publicisty X. Y. „Ultrazvuk v literatuře“. S finanční podporou Svazu českých a moravských delfínů.

Melancholická črta z deníku jistého J. Š., psaná v ich-formě, březen 2006.

Po zprávách jako po vejprasku — humanizace světa úspěšně pokračuje, každý den je však nutno vedle úmrtních oznámení uvádět i všechna errata. Náhodou jsem otevřel Andreje Bělého: *Měsíc — / — bílá / rukojeť — / právě teď / stal se rudým nepřítelem: // ostřím svitu / trhá mlhu / jako drápy / šelem. Pak mě napadlo, že Krylovo Jak tóny kravských zvonců zní stránky pamfletů, / lze dobrati se konců, být stádem Hamletů* dostává úplně jiný kontext. Máme býti Dány, nebo je Elsinor zapovězené místo? Znovu si pouštím film *Království nebeské* (*Kingdom of Heaven*, 2005) s elfím Orlandem Bloomem v hlavní roli. Z kováře Baliana se promění v Baliana z Ibelinu, chrabrého obránce Jeruzaléma před Saladinovými saracénskými vojsky. Píše se totiž rok 1187, třetí křižácká výprava ještě nezačala. Protože Balian od svého otce ví, že křižáctví je hlavně v srdci a hlavě, vydá nakonec

Saladinovi Jeruzalém za slib zachování života žen, dětí a starců. Nebyla to už tehdy oboustranná hereze? Po kávě pokračuji v asanaci knihovny. Prohlížím si Effelovo *Stvoření světa* (SNKLHU, Praha 1959). Karikatura, na které je vysvětlena trojjedinnost boží (Stvořitelova postava se odráží na hladině a současně vytváří stín), mě vždycky rozesmála. Dneska koutky ani necukly. Označuji knihu písmeňy ZU (zvláštní určení) a odkládám do připravené bedny. I když nejlepší by to bylo všechno zapálit a sebe s tím. Podobně končí Petr Kien v Canettiho románu *Zaslepení*. Ještě že už mi je tolik let, takže paradoxně můžu pravdivě tvrdit, že mám před sebou ty nejlepší vyhlídky. Generace našich dětí už bude lhát.

Před spaním jsem si ještě jednou otevřel Bělého: *Cupotáme / zářivými dny... / Docupotáváme se — / — tmy!*

Půlměsíc za oknem se mi zdá zase o něco větší. Orientálně se pitvoří.

I já jsem vojenský sběratel: vlastním jeden kus modré knížky.

Tak už se konečně smířme s tím, že historie je (...) vyprávění. Pro někoho taky, pro jiného nejen. Charles de Gaulle napsal na začátku svých *Válečných pamětí*: *Po celý život jsem si vytvářel vlastní představu Francie*. Vytváření představy něčeho je legitimní začátek historie.

Konspirační teorie máme rádi. Je to mast na každou bolístku. Levná, efektní, nezničitelná. A hlavně nás zbaví zodpovědnosti. My nic, my jen muzikanti,

my jenom potichoučké pizzicato. Na rozdíl od fikčních literárních světů nemusí tyhle „příběhy“ nutně (a většinou to není ani žádoucí) obsahovat pointu. Je to takový nekonečný román na pokračování, soap opera. Kouzelník možná přijde v příštím díle. Hlavně je třeba označit ty, kteří tahají za provázky: templáře, židy / Židy, zednáře, špiony, sítě, organizace, Síly, Mocnosti, šílené vědce, mimozemšťany, Zeleného Raoula nebo sousedy. A nemusí jít jen o události světové politiky. Stačí, aby na obalu desky *Sgt. Pepper's Lonely Hearts Club Band* (1967) byl Paul McCartney vyfocen zezadu, a už bylo spiknutí na světě. Konspirační teorie často vstupuje do koaličního svazku s kýčem, dalším důležitým hráčem v těchto hrátkách. Treba smrt princezny Diany (1997) — to byla a stále je jejich společná, přímo opulentní hostina.

Ono stačí málo — jeden pár kratších nohavic při prezidentské volbě otevře hnedle dvířka k pořádnému komplotu.

Vždycky mě dojme, když mám půjčený výpalek, který je dotažen do dokonalosti, včetně nápisu: *Toto CD je chráněno proti kopírování. Je přehratelné na standardních CD přehrávačích a PC. Nebo: Only 1000 copies.* Opět jedna komprimovaná ukáзка tragikomedie naší současnosti.

Příkaz doby zní: Neurážejte nás informacemi!

Před stanicí metra Národní mě oslovil jakýsi kočébr: *Šéfe, nechcete superhodinky, švýcary?* Odpověděl jsem mu, že nosit hodinky v této době shledávám poněkud dekadentním. Teda aspoň jsem

si to myslel, že mu odpovídám. Ale jak huhlám, tak on slyšel jen slovo *dekadentní*, a zdá se, že se to stalo poprvé v životě. Navázal tedy hned, že *dekadenty* nemá, ale *tisotky*, *certiny* a *wengerky* jsou taky dobrý.

Nepochybně.

Napadlo mě, v jedné chvíli, kdy hysterie s ptačí chřipkou zrovna vrcholila, že *chodit spát se slepicemi* je vlastně adrenalinový sport. Při té příležitosti musím uvést svoje rozpaky nad názvem avifauna, což je výraz, který používají ornitologové pro ptactvo nebeské, protože je *srozumitelný i na mezinárodní úrovni a není spojený s žádnými jinými významy*. Kdypak to začneme používat, podle nějakého unijního přípisu, ze zákona? A jak bude znít adjektivum? Takže od příště už asi jenom avifauní chřipka, *vrštén sí?*

Koho baví badatelské cesty, může sednout v Praze na Antonína Dvořáka (rychlík) a jet se podívat do Vídně do Freudova muzea v Berggasse 19. To skrývá pro našince nečekaný bonus. Podstatnou část návštěvníků tvoří Španělé, Mexičané a Latinoameričané vůbec. Jejich úplně prvním dotazem je, zda uvidí legendární pohovku (gauč, kanapátko), která byla pro Freuda nejdůležitějším pracovním prostředkem a kterou dostal v roce 1890 od madam Benvenisti. Ale pohovka zde není. Onen bonus spočívá v tom, že většina těchto španělsky hovořících turistů přijela právě z Prahy nebo se naopak do Prahy záhy chystá. Jezulátko. Samozřejmě. Freudova pohovka a Pražské Jezulátko z chrámu Panny Marie Vítězné v Karmelitské

ulici vytvářejí na první pohled nesourodou dvojici. Ale opravdu jen na první pohled. Stačí připomenout jména Dalí, Buñuel, Borges, Arrabal a pak už jenom poučeně pomrkvávat.

Pohovku si s sebou Freud odvezl do Londýna, když na poslední chvíli opustil hnědou Vídeň.

Plná tramvaj, venku mráz, vevnitř opojné teplo. Téměř vesnická idyla.

Pod Stalinem nastoupí osoba ženského pohlaví. Od první vteřiny je jasno, že ví. Nejmíň podpraporčice. Posadí tašku na sedadlo a otevírá okna, na každé straně tři nejbližší k jejímu sedadlu. Nikdo nic neříká. Dáváme si pomalu ruce za záda, jako v první třídě. I bezdomovec obklopený igelitkami.

Osoba si sedá. Mlčí, až to bolí. Na jejích rtech se valí jedna mexická vlna pohrdání za druhou. Do tramvaje proudí mrazivý vzduch.

Na Malostranské osoba vysedá. Jako jediná. Ostatní se nehnu, mají ruce za zády a všem je zima.

Jeden večer na dovolené jsem opovrhl praskotem hořících polen v krbu, zalezl do postele a vnikl do knihy, jejíž popularita vhání slzy do očí všem těm autorům, kteří ji nenapsali. Dan Brown, *Šifra mistra Leonarda*. Jeden kýč jsem vyměnil za druhý. Nepopírám, že byla tahle večeře chutná. „Symbologie“ mně vždycky bavila. Konspirační a spiklenecké teorie jsou levnou, a přitom efektní stravou pro hladovce toužící po rychlém poznání. V umně sestrojeném textu je navíc vrchovatě těch správných ingrediencí: americký vědec, francouzská policistka, historické postavy (Isaac Newton, Victor Hugo, Leonardo da Vinci), zlatý řez a Fibonacciho

posloupnost, templáři, Opus Dei, mužský a ženský princip, hledání grálu. Asi do poloviny knihy jsem si nezodpovědně myslel, že jde o chytrý, feministický atentát na jádro maskulinity (Máří Magdaléna jako Kristova manželka a jejich dodnes žijící potomci), ale pak autorovi došla imaginace a skončilo to zednářským opracováváním vlastního kvádrů. Klasické alibistické objevování sebe ve vesmíru.

Všechny verze sociálního inženýrství (je jich víc, než si myslíme) se vždycky při prosazování lepšího a harmonického života lidí zabalovaly do praporů humanismu, ale člověk byl v tom humanizačním tumlu okraden o smysl pro nesmyslné, o všechny temnější strany svého já, o možnost odchýlení magnetické střelky. A teď se nám to vrací. Ale je iracionalita tak špatná? Jenom trošičku!

Podle nějakého článku Portugalci ročně spotřebují průměrně 3,3 kg toaletního papíru (čím dále na sever, tak je to číslo vyšší, Švédí spotřebují 18,6 kg). O dva dny později zase psali v MF Dnes, že Portugalci nejpozději uléhají ke spánku.

Boris Vian, francouzský patafyzik, jazzový trumpeták a výtečný šrajbmistr, si z těchto montovaných souvislostí dělal legraci v slavné povídce „Vlkodlak“: Motocyklista při tom přišel o jedno varle, následkem čehož se mu snížila ostrost sluchu o třicet devět procent. Vian je sice dávno na pravdě boží (v nějaké její šílené variantě), věřím však, že i tam má čas radovat se ze života. Posílám mu někam do Vesmírného Univerza, poste restante, jednu knižní anotaci, aby věděl, jak se tady na Zemi snažíme a jak daleko jsme se už dostali: *V posledních*